

DOI: <https://doi.org/10.5281/zenodo.20542509>

Raqamli ta'lim muhitida innovatsion pedagogik texnologiyalar

Uzaqov Nomozali Hamdamovich –

Qarshi davlat texnika universiteti

Axborot tizimlari va texnologiyalari kafedrasida katta o'qituvchisi

E-mail: uzakovnomozali@gmail.com

ORCID: <https://orcid.org/0009-0008-7918-9200>

Annotatsiya. Mazkur maqolada o'quv jarayonida qo'llaniladigan zamonaviy innovatsion texnologiyalar ko'rib chiqilgan. Oliy ta'lim tizimini yanada rivojlantirish maqsadida bir qancha adabiyotlar tahlil qilinib, innovatsion ta'lim texnologiyalarini qo'llash orqali ta'lim sifatini oshirishga qaratilgan chora-tadbirlar xususida to'xtalib o'tildi. Dars mashg'ulotlarini olib borishda bugungi shart-sharoitlardan kelib chiqqan holatda ijodiy fikrlaydigan pedagogik kadrlarning axborot kommunikatsiya texnologiyalaridan keng foydalanishlari uchun tarkibiy tuzilma tavsiya etilgan.

Kalit so'zlar: innovatsion texnologiyalar, innovatsion jarayon, pedagogika, ta'lim muassasasi, axborot muhiti, raqamli texnologiyalar.

Инновационные педагогические технологии в цифровой образовательной среде

Аннотация. В данной статье рассмотрены современные инновационные технологии, применяемые в образовательном процессе. В целях дальнейшего развития системы высшего образования был проанализирован ряд литератур, затронут вопрос о мерах, направленных на повышение качества образования за счет применения инновационных образовательных технологий. Для широкого использования информационно-коммуникационных технологий творчески мыслящими педагогическими кадрами в условиях, вытекающих из сегодняшних условий проведения уроков, рекомендована структурная структура.

Ключевые слова: инновационные технологии, инновационный процесс, педагогика, образовательное учреждение, информационная среда, цифровые технологии.

Innovative pedagogical technologies in the digital educational environment

Annotation. This article discusses modern innovative technologies used in the educational process. In order to further develop the higher education system, a number of

literature was analyzed, the question of measures aimed at improving the quality of education through the use of innovative educational technologies was raised. A structural structure is recommended for the widespread use of information and communication technologies by creatively thinking teaching staff in the conditions arising from today's conditions for conducting lessons.

Keywords: *innovative technologies, innovation process, pedagogy, educational institution, information environment, digital technologies.*

Ta'limdagi innovatsion texnologiyalar ta'limni tartibga solish va uni ijobiy tomonga yo'naltirish imkonini beradi. Odamlar har doim noma'lum va yangi narsalardan qo'rqishgan, chunki ularga salbiy munosabatda bo'lishgan. Har qanday o'zgarishlar ommaviy ongda mavjud bo'lgan, odatiy turmush tarziga ta'sir qiluvchi stereotiplar og'riqli hodisalarga olib keladi va barcha turdagi ta'limning yangilanishiga to'sqinlik qiladi. Odamlarning zamonaviy ta'limdagi yangiliklarni qabul qilishni istamasligining sababi hayotning qulaylik, xavfsizlik va o'z-o'zini anglash ehtiyojlarini mavhum holatda qoldirishidir. Innovatsion xulq-atvor moslashishni anglatmaydi, bu o'z shaxsiyligini shakllantirish va o'z-o'zini rivojlantirishni anglatadi. O'qituvchi innovatsion ta'limda barkamol shaxsni tarbiyalashda muhim omil bo'lib xizmat qilishi ekanligini tushunishi kerak. Har doimgidik "Bir xil bo'lish" unga mos kelmaydi, buning uchun esa o'qituvchining intellektual darajasi doimiy ravishda rivojlantirilib borilishi muhim. "Tashqi omillar ta'siri" va psixologik to'siqlardan xalos bo'lgan o'qituvchi innovatsion o'zgarishlarning to'la huquqli ishtirokchisi bo'la oladi.

Zamonaviy oliy ta'limning vazifalaridan biri pedagogik jarayonning barcha ishtirokchilarning imkoniyatlarini ochib berish, ularga ijodiy qobiliyatlarni namoyon etish imkoniyatini berishdir. Ta'lim jarayonlarining o'zgaruvchanligini amalga oshirmasdan turib, ushbu muammolarni hal qilish mumkin emas, shuning uchun chuqur ilmiy va amaliy tushunishni talab qiladigan turli xil innovatsion toifagi ta'lim muassasalari paydo bo'ladi. Innovatsiyalar insonning har qanday kasbiy faoliyatiga xosdir va shuning uchun tabiiy ravishda o'rganish, tahlil qilish va amalga oshirish uning ob'ektiga aylanib kelmoqda. Innovatsiyalar o'z-o'zidan paydo bo'lmaydi, ular ilmiy izlanishlar, alohida tartib-intizomga mos ilg'or pedagogik jamoalarning tajribasi natijasidir. Bu jarayonlar o'z-o'zidan hosil bo'lib qolmaydi, eng avvalo uni tashkil etish va boshqarish kerak bo'ladi [2]. Shunday qilib, ta'lim muassasasini rivojlantirishda uning innovatsion muhitini shakllantirish va rivojlantirish zarur bo'ladi. Umuman olganda, innovatsion jarayon deganda innovatsiyalarni yaratish, ishlab chiqish, foydalanish va tarqatishning murakkab faoliyati tushuniladi.

Hozirgi vaqtda oliy ta'limda turli xil pedagogik innovatsiyalardan keng foydalanilib kelinmoqda. Bu, birinchi navbatda, muassasaning an'analari va maqomiga bog'liq. Shunga qaramay, oliy ta'limda xarakterli innovatsion texnologiyalarni aniqlash bir muncha mushkul ish hisoblanadi [3,4,5].

O'zbekiston Respublikasida ham ta'limni rivojlantirish maqsadida bir qancha ishlar olib borilmoqda. Ayniqsa, Prezidentimizning oliy ta'limni 2030-yilgacha rivojlantirish konsepsiyasini tasdiqlash to'g'risidagi farmoni oliy ta'lim tizimini tubdan isloh qilish va innovatsion g'oyalarga tayangan holatda o'quv faoliyatini tashkil etishga zamin bo'lib xizmat qilmoqda [1].

Oliy ta'lim muassasalarida innovatsion ta'lim texnologiyalaridan foydalangan holatda dars mashg'ulotlari olib borilar ekan, uni quyidagicha o'tish maqsadga muvofiqdir.

1. Fanni o'qitishda axborot-kommunikatsiya texnologiyalari (AKT). O'quv jarayoni mazmuniga AKTni joriy etish turli fan yo'nalishlarini informatika bilan integratsiyalashni nazarda tutadi, bu esa talabalar ongini axborotlashtirish va ularning zamonaviy jamiyatdagi axborotlashtirish jarayonlarini tushunishlari (kasbiy jihatdan). Oliy ta'lim uslubiy tizimida yangi axborot texnologiyalari paydo bo'lib, oliy ta'limda

bitiruvchilari kelajakdagi kasbiy faoliyatida yangi axborot texnologiyalarini o'zlashtirishga tayyorlanmoqda.

1-rasm. Oliy ta'lim tizimini innovatsion ko'rinishda tashkil etish

2. Fanni o'qitishda shaxsga yo'naltirilgan texnologiyalar bolaning shaxsini butun oliy ta'limda ta'lim tizimi markaziga qo'yib, uning rivojlanishi, tabiiy imkoniyatlarini ro'yobga chiqarish uchun qulay, ziddiyatli va xavfsiz sharoitlarni ta'minlaydi. Ushbu texnologiyada bolaning shaxsiyati nafaqat mavzu, balki ustuvor mavzudir, bu qandaydir mavhum maqsadga erishish vositasi emas, balki ta'lim tizimining maqsadidir. Bu talabalarning o'z imkoniyatlari va ehtiyojlariga mos ravishda individual ta'lim dasturlarini o'zlashtirishlarida namoyon bo'ladi.

3. O'quv jarayonini axborot-tahliliy ta'minlash va oliy ta'limda o'quvchilarining ta'lim sifatini boshqarish. Bizga har bir bolaning individual, sinf, parallel va umuman oliy ta'limdagi rivojlanishini ob'ektiv va xolisona kuzatish imkonini beradi. Ba'zi o'zgartirishlar bilan u sinf umumiy nazoratni tayyorlashda, o'quv rejasining istalgan fanini o'qitish holatini o'rganishda, individual o'qituvchining ish tizimini o'rganishda ajralmas vositaga aylanishi mumkin.

4. Intellektual rivojlanish monitoringi. Har bir talaba uchun o'quv sifatini tahlil qilish va diagnostika qilish, sinovdan foydalanish va rivojlanish dinamikasi grafiklarini tuzish.

5. Ta'lim texnologiyalari zamonaviy talabani shakllantirishning yetakchi mexanizmi.

Bu zamonaviy ta'lim sharoitida ajralmas omil. U o'quvchilarni shaxsiy rivojlanishning qo'shimcha shakllariga jalb qilish shaklida amalga oshiriladi: milliy an'analarga asoslangan madaniy tadbirlarda ishtirok etish, teatr, bolalar ijodiyoti markazlari va boshqalar. Ularni qo'llash samaradorligi ta'lim muassasasida o'rnatilgan an'analarga, professor-o'qituvchilarning ushbu yangiliklarni idrok etish qobiliyatiga, muassasaning moddiy-texnik bazasiga bog'liq. Bugungi kunda ko'plab o'qituvchilar ta'lim samaradorligiga erishish uchun zamonaviy texnologiyalar va innovatsion texnologiyalardan foydalanmoqda.

Oliy ta'limda o'qitishning ta'lim usullari o'qitishda qo'llaniladigan faol va interaktiv shakllarni o'z ichiga oladi. Faollar o'qituvchiga va u bilan birga ta'lim oladiganlarga

nisbatan talabaning faol pozitsiyasini o'z ichiga oladi. Ulardan foydalangan holda darslarda darsliklar, noutbuklar, kompyuterlar, ya'ni o'rganish uchun individual vositalar qo'llaniladi. Bugungi kunda "raqamlashtirish" atamasi analog yoki jismoniy resursni raqamli bilan almashtirishdan ko'ra ko'proq davom etadigan transformatsiyani tasvirlash uchun ishlatiladi. Har bir ta'lim muassasasi resurslarni real va virtual muhitda qayta taqsimlash orqali ularni yanada samaraliroq qilish uchun jarayonlarni avtomatlashtirish va joylashtirishga e'tibor qaratishi kerak. Bundan farqli o'laroq, "raqamlashtirish"ga e'tibor yuqoriroq jalb qilish, shu jumladan ta'lim xizmatlari orqali ushbu jarayonlardan samaraliroq foyda olishga qaratilgan bo'lishi kerak.

Hozirgi kunning asosiy tendentsiyasi raqamli inqilob bilan bog'liq bo'lib, u mehnat bozorida tub o'zgarishlarga, yangi vakolatlarning paydo bo'lishiga, hamkorlikning yaxshilanishiga, fuqarolarning mas'uliyatini oshirishga, ularning qobiliyatini oshirishga olib kelishi kerak, mustaqil qarorlar qabul qilish, bu esa o'z navbatida ta'lim jarayonini keyinchalik asosan sun'iy intellekt texnologiyalaridan foydalanishga asoslangan qayta tashkil etish uchun sabab bo'ladi. Bularning barchasi o'qituvchining o'zi rolini qayta ko'rib chiqishga olib keladi, u endi bu yoki u materialni tushuntirishga majbur bo'lmaydi, balki o'z mutaxassisi manfaati uchun ushbu materialning manbasini topishga va tushunishga yordam berishi kerak. Shu sababli ham o'qitish usullari va bilim sifatini tekshirish tizimini tub ma'noda inqilob kutmoqda.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR RO'YXATI

1. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining "O'zbekiston Respublikasi oliy ta'lim tizimini 2030-yilgacha rivojlantirish konsepsiyasini tasdiqlash to'g'risida"gi Farmoni. 2019-yil 8-oktabr, PF-5847-son.
2. Uzaqov N.H. Innovative educational technologies in digital education // Educational Research in Universal Sciences. – 2023. – Vol. 2, № 15 Special. – P. 342–346.
3. Uzaqov N.H. The positive impact of digital technologies development on the educational process // American Journal of Education and Learning. – 2025. – Vol. 3, № 5. – P. 1011–1015.
4. Uzaqov N.H. Oliy ta'limda ma'naviy-ma'rifiy jarayonlar boshqarish // Научный импульс. – 2025. – № 33 (100), часть 2. – Б. 199–203.
5. Габбасова Л.З. Инновационные технологии в образовательном процессе // Инновационные педагогические технологии: материалы V Междунар. науч. конф. – Казань: Бук, 2016. – С. 61–63.
6. Селевко Г.Я. Освоение технологии самовоспитания личности школьников: как стать экспериментальной площадкой // Народное образование. – 2015. – № 1. – С. 181.
7. Uzaqov N.H. Oliy ta'limda ma'naviy-ma'rifiy ishlarni raqamli boshqarishda pedagogik texnologiyalardan foydalanish // Scholar Scientific Journal. – 2023. – Vol. 1, № 31. – Б. 93–96.